

นาม

นามศัพท์ แบ่งเป็น ๓ คือ (๑) นามนาม (๒) คุณนาม (๓) สัพพนาม

(๑) **นามนาม** นามที่เป็นชื่อของคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ, จัดเป็นนามนาม แบ่งออกเป็น ๒ คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑.

นามที่ทั่วไป เช่น คน, สัตว์, ที่, อื่นได้ เหมือนคำว่า มนุสโส มนุสฺย, ตีรจฉานโน สัตว์ตีรจฉาน, นครเมือง, เป็นต้น เป็น **สาธารณนาม**

นามที่ไม่ทั่วไป เช่น คำว่า ที่ขาว, กุมารชื่อที่ขาว, เอราวัณ, ช้างชื่อเอราวัณ, สาวตถิ เมืองชื่อ สาวตถิ เป็นต้น เป็น **อสาธารณนาม**

(๒) **คุณนาม** นามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับให้รู้ว่า นามนามนั้น ดีหรือชั่ว เป็นต้น เป็นคุณนาม เหมือนคำว่า ปญญา ปุริโส บุรุษมีปัญญา ปุริโส เป็นนามนาม ปญญา เป็นคุณนาม คุณนามนี้ แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ (๑) ปกติ (๒) วิเสส (๓) อติวิเสส

คุณนามที่แสดงความดีหรือชั้ เป็นปกติ เหมือนคำว่า ปญฺชิตโต เป็นบัณฑิต ปาโป เป็นบาป **ชื่อปกติ**

คุณนามที่แสดงความดีหรือชั้ มากหรือน้อยกว่าปกติเหมือนคำว่า ปญฺชิตตโร เป็นบัณฑิตกว่า ปาปตโร เป็นบาปกว่า **ชื่อวิเสส**

คุณนามที่แสดงความดีหรือชั้มากที่สุดหรือน้อยที่สุด เหมือนคำว่า ปญฺชิตตโม เป็นบัณฑิตที่สุด ปาปตโม เป็นบาปที่สุด ชื่อ **อติวิเสส**

(๓) **สัพพนาม** เป็นชื่อสำหรับใช้แทนนามนาม ที่ออกชื่อมาแล้วเพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะเหตุ เช่น เขา, ท่าน, เจ้า, สู้, เอ็ง, มึง, เรา, ข้า, ข้าพเจ้า, กู

ลิงค์

นามศัพท์ ในภาษาบาลีนั้น แบ่งเป็น ๓ ลิงค์ คือ (๑) ปุงลิงค์ เพศชาย (๒) อิตถิลิงค์ เพศหญิง (๓) นปุงสกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง

นามนาม เป็นลิงค์เดียวคือเป็น ปุงลิงค์ อิตถิลิงค์ นปุงสกลิงค์ ก็เป็นอย่างเดียว บางศัพท์เป็น ๒ ลิงค์ คือศัพท์อันเดียว มีรูปอย่างเดียวกันได้ทั้ง ๒ ลิงค์ หรือมูลศัพท์เป็นอันเดียว เปลี่ยนแต่สระที่สุดให้แปลกกันพอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง คุณนามและสัพพนามเป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์

ลิงค์นั้นจัดตามสมมติของภาษาบ้าง ตามกำเนิดบ้าง ที่จัดตามสมมตินั้น เช่น กำเนิดสตรี สมมติให้เป็นปุงลิงค์ และของที่ไม่มีวิญญานสมมติให้เป็นปุงลิงค์และอิตถิลิงค์ เหมือนคำว่า ทาโร เมีย สมมติให้เป็นปุงลิงค์, ปเทโส ประเทศ สมมติให้เป็นปุงลิงค์, ภูมि แผ่นดินสมมติให้เป็นอิตถิลิงค์, ที่จัดตามกำเนิดนั้น เหมือน ปุริโส ชายเป็นปุงลิงค์ อิตถิ หญิง เป็นอิตถิลิงค์ เป็นต้น

นามนามเป็นลิงค์เดียว

ปุงลิงค์		อิทธิลิงค์		นปุงสกลิงค์	
อมโร	เทวดา	อจจรา	นามอัปสร	องค์	องค์
อาทิจโจ	พระอาทิตย์	อาภา	รัศมี	อารมมณั	อารมณั
อินโท	พระอินทร์	อิทธิ	ฤทธิ์	อินั	หนั
อีโส	คนเป็นใหญ่	อีสา	งอนไถ	อีริณั	ทุ้งนา

นามนามศัพท์เดียว มีรูปอย่างเดียว เป็น ๒ ลิงค์

ปุงลิงค์	นปุงสกลิงค์	คำแปล
อกฺขโร	อกฺขริ	อักษร
อคาโร	อคารั	เรือน
อุตุ	อุตุ	ฤดู
ทิวโส	ทิวสั	วัน
มนโน	มนั	ใจ
สัวจจโร	สัวจจริ	ปี

นามนามมีมูลศัพท์เป็นอย่างเดียว เปลี่ยนแต่สระที่สุด เป็น ๒ ลิงค์

ปุงลิงค์	อิทธิลิงค์	คำแปล
อรหา หรือ อรหั	อรหนตี	พระอรหันต์
อาชีวกโก	อาชีวิกา	นักบวช
อุปาสิกโก	อุปาสิกา	อุบาสก, อุบาสิกา
กุมารโร	กุมาริ หรือ กุมาริกา	เด็ก
ชตติโย	ชตติยานิ หรือ ชตติยา	กษัตริย์

วจนะ

คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็น ๒ วจนะ คือ (๑) เอกวจนะ คำพูดสำหรับบอกว่าของสิ่งเดียว (๒) พหุวจนะ คำพูดสำหรับบอกว่าของมากกว่าสิ่งเดียว คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป วจนะ ทั้ง ๒ นี้ มีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ ท้ายศัพท์ เหมือนคำว่า ปุริโส ชายคนเดียวเป็นเอกวจนะ ปุริสา ชายหลายคนเป็นพหุวจนะ

วิภัตติ

วิภัตติ แปลว่า แจกหรือจำแนก มี ๑๔ ตัว แบ่งเป็นเอกวจนะ ๗ พหูพจน์ ๗

	เอกวจนะ	พหูพจน์
ปมฐาวิภัตติ ที่ ๑	สี	โย
ทุตติยาวิภัตติ ที่ ๒	อํ	โย
ตติยาวิภัตติ ที่ ๓	นา	ทิ
จตุตถีวิภัตติ ที่ ๔	ส	นํ
ปถจมีวิภัตติ ที่ ๕	สุมา	ทิ
ฉฐวิภัตติ ที่ ๖	ส	นํ
สप्तตมีวิภัตติ ที่ ๗	สมิ	สุ

อายตนิบาต

อายตนิบาต แปลว่า คำเชื่อมเนื้อความให้ได้ความหมาย ใช้เป็นคำแปลประจำหมวดวิภัตติทั้ง ๗

	เอกวจนะ	พหูพจน์
ปฐมา ที่ ๑	อ. = อันว่า	อ.-ท. = อันว่า - ท.
ทุตติยา ที่ ๒	ซึ่ง, สู, ยัง, ลีน, กะ, เฉพาะ,	ซึ่ง - ท., สู - ท., ยัง - ท., ลีน - ท., กะ-ท., เฉพาะ-ท.,
ตติยา ที่ ๓	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง,	ด้วย - ท., โดย - ท., อัน - ท., ตาม - ท., เพราะ - ท., มี - ท., ด้วยทั้ง-ท.
จตุตถี ที่ ๔	แก่, เพื่อ, ต่อ,	แก่ - ท., เพื่อ - ท., ต่อ - ท.
ปถจมี ที่ ๕	แต่, จาก, กว่า, เหตุ,	แต่ - ท., จาก - ท., กว่า - ท., เหตุ - ท.
ฉฐวิ ที่ ๖	แห่ง, ของ, เมื่อ	แห่ง - ท., ของ - ท., เมื่อ - ท.
สप्तตมี ที่ ๗	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน	ใน - ท., ใกล้ - ท., ที่ - ท., ครั้นเมื่อ - ท., ในเพราะ - ท., เหนือ-ท., บน-ท.
อालปนะ	แน่, ดูก่อน, ข้าแต่	แน่ - ท., ดูก่อน - ท., ข้าแต่ - ท.

การันต์

สระที่สุดแห่งศัพท์ เรียกว่า การันต์ รวมทั้งสิ้น ๖ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู
 ในปุงลิงค์มีการันต์ ๕ ตัว คือ อ อิ อี อุ อู
 ในอิติลึงค์มีการันต์ ๕ ตัว คือ อา อิ อี อุ อู
 ในนปุงสกลึงค์มีการันต์ ๓ ตัว คือ อ อิ อุ

วิธีแจกนามนาม

การันต์ในปุงลิงค์

อ การันต์ ในปุงลิงค์แจกอย่าง ปุริส [บุรุษ] ดังนี้

ศัพท์ที่เป็น อ การันต์ แจกเหมือน ปุริส

เอกวจนะ		พหูวจนะ
ป.	ปุริโส	ปุริสา
ท.	ปุริสั	ปุริเส
ต.	ปุริเสน	ปุริเสหิ ปุริเสภิ
จ.	ปุริสสฺส ปุริสสาย ปุริสตถั	ปุริसानั
ปญ.	ปุริสสฺมา ปุริสมฺหา ปุริสา	ปุริเสหิ ปุริเสภิ
ฉ.	ปุริสสฺส	ปุริसानั
ส.	ปุริสสฺมี ปุริสมฺหิ ปุริเส	ปุริเสสุ
อา.	ปุริส	ปุริสา

อาจารย์ = อาจารย์	ชน = ชน
กุมาร = เด็ก	ตฺรค = ม้า
ชตฺตย = กษัตริย์	เถน = ขโมย
คณ = หมู่	ทฺต = ทูต
โจร = โจร	ธช = ธง
ฉณ = มหฺรสป	นร = คน
ปาวก = ไฟ	รฺกข = ต้นไม้
ผลิก = แก้วผลึก	โลก = โลก
พก = นกยาง	วานร = ลิง
ภว = ภาพ	สหาย = เพื่อน
มนุสฺส = มนุษย์	หตฺถ = มือ
ยกฺข = ยักษ์	

อิ การันต์ ในปุงลิงค์ แจกอย่าง มุณี [ผู้รู้]

เอก.		พหู.
ป.	มุณี	มุณโย มุณี
ท.	มุณี	มุณโย มุณี
ต.	มุณินา	มุณีหิ มุณีภิ
จ.	มุณิสฺส มุณีโน	มุณินั
ปญ.	มุณิสฺมา มุณิมฺหา	มุณีหิ มุณีภิ
ฉ.	มุณิสฺส มุณีโน	มุณินั
ส.	มุณิสฺมี มุณิมฺหิ	มุณิสฺสุ
อา.	มุณี	มุณโย มุณี

ศัพท์ที่เป็น อิ การันต์ แจกเหมือน มุณี

อคฺคิ = ไฟ	ปติ = เจ้า, ผัว
อริ = ข้าศึก	มณิ = แก้วมณี
อหิ = งู	วิธิ = วิธี
ถปติ = ช่างไม้	วิหิ = ข้าวเปลือก
นิธิ = ขุมทรัพย์	สมาธิ = สมาธิ

อี การันต์ ในปุงลิงค์ แจกอย่าง เสฏฐี [เศรษฐี]

	เอก.	พหู.
ป.	เสฏฐ	เสฏฐโน เสฏฐี
ท.	เสฏฐี เสฏฐินี	เสฏฐีโน เสฏฐี
ต.	เสฏฐีนา	เสฏฐีหิ เสฏฐีภิ
จ.	เสฏฐีสส เสฏฐีโน	เสฏฐีโน
ปณ.	เสฏฐีสมา เสฏฐีมหา	เสฏฐีหิ เสฏฐีภิ
ฉ.	เสฏฐีสส เสฏฐีโน	เสฏฐีโน
ส.	เสฏฐีสมี เสฏฐีมหิ	เสฏฐีสสุ
อา.	เสฏฐี	เสฏฐีโน เสฏฐี

ศัพท์ที่เป็น อี การันต์ แจกเหมือน เสฏฐี

กรี = ช้าง	ภาณี = คนช่างพูด
ตปสี = คนมีตบะ	โกคี = คนมีโกศ
ทณฐี = คนมีไม้เท้า	มนตฺตี = คนมีความคิด
เมธาวี = คนมีปัญหา	สุชฺชี = คนมีสุข
ลีชฺชี = นกยูง	หตฺถี = ช้าง

อุ การันต์ ในปุงลิงค์ แจกอย่าง ครุ [ครุ]

	เอก.	พหู.
ป.	ครุ	ครโว ครุ
ท.	ครุ	ครโว ครุ
ต.	ครุณา	ครุหิ ครุภิ
จ.	ครุสส ครุโน	ครุโน
ปณ.	ครุสมา ครุมหา	ครุหิ ครุภิ
ฉ.	ครุสส ครุโน	ครุโน
ส.	ครุสมิ ครุมหิ	ครุสุ
อา.	ครุ	ครเว ครโว

ศัพท์ที่เป็น อุ การันต์ แจกเหมือน ครุ

เกตุ = ธง	ภิกษุ = ภิกษุ
ชนตฺ = สัตว์เกิด	ริปู = ข้าศึก
ปสุ = สัตว์ของเลี้ยง	สตุตฺ = ศัตรู
พนธฺ = พวกฟ้อง	เสตุ = สะพาน
พพฺ = เลือบปลา, แมว	เหตุ = เหตุ

อุ การันต์ ในปุงลิงค์ แจกอย่าง วิณญ [ผู้รู้พิเศษ]

	เอก.	พหู.
ป.	วิณญ	วิณญโน วิณญ
ท.	วิณญํ	วิณญโน วิณญ
ต.	วิณญนา	วิณญหิ วิณญภิ
จ.	วิณญสส วิณญโน	วิณญนํ
ปญ.	วิณญสมา วิณญมहा	วิณญหิ วิณญภิ
ฉ.	วิณญสส วิณญโน	วิณญนํ
ส.	วิณญสมิ วิณญมติ	วิณญสุ
อา.	วิณญ	วิณญโน วิณญ

ศัพท์เป็น อุ การันต์ แจกเหมือน วิณญ

อภิฏ	= พระผู้เป็นยี่ง
กตญญ	= ผู้รู้อุปการะที่คนอื่นทำแล้ว
ปารค	= ผู้ถึง
เวทค	= ผู้ถึงเวท
สยมญ	= พระผู้เป็นเอง

จบการันต์ ๕ ในปุงลิงค์

การันต์ในอิติลึงค์

อา การันต์ ในอิติลึงค์ แจกอย่าง กณญา [นางสาวน้อย]

	เอก.	พหู.
ป.	กณญา	กณญาโย กณญา
ท.	กณญํ	กณญาโย กณญา
ต.	กณญาย	กณญาหิ กณญาภิ
จ.	กณญาย	กณญานํ
ปญ.	กณญาย	กณญาหิ กณญาภิ
ฉ.	กณญาย	กณญานํ
ส.	กณญาย กณญาຍ	กณญาสุ
อา.	กณญเ	กณญาโย กณญา

อจฉรา=นางอัปสร	สีลา=ศิลา
อาภา=รัศมี	ชปา=ชบา
อิกขณิกา=หญิงแม่มด	หนุกา=คาง
อีสา=งอนไถ	ตารา= ดาว
อุกกา=คบเพลิง	ถวิกา=ถุง
อุกา=เส้น	ทาริกา= เต็กหญิง
เอสิกา=เสาระเนียด	โทลา=ชิงช้า
โอชา=โอชา	ธารา= ธารน้ำ
กจฉา= รักแร้	นารา=รัศมี
คทา= ตะบอง	ปญญา= ปัญญา
ขฎฎิกา= ล้อม	พาหา=แขน
เจตนา=เจตนา	ภาสา=ภาษา
สาลา= ศาลา	มาลา=ระเบียบ
มุริกา=กฤษ	ลาชา=ครั่ง

อิ การันต์ ในอิตถิลिङ्क แจกอย่าง รตติ [ราตรี] // ศัพท์ที่เป็น อิ การันต์ แจกเหมือน รตติ

	เอก.	พหู.		
ป.	รตติ	รตติโย รตตี	อาณิ = ลิม	กฏิ = สะเเว
ท.	รตตี	รตติโย รตตี	อิทธิ = ฤทธิ	ขนติ = ความอดทน
ต.	รตติยา	รตตีหิ รตตีภิ	อิตี = จัญไร	คณติ = ระฆัง
จ.	รตติยา	รตตินิ	อุกขลิ = หม้อข้าว	ฉวิ = ผิว
ปญ.	รตติยา รตยา	รตตีหิ รตตีภิ	อุมิ = คลื่น	ชลลิ = สะเกตไม้
ฉ.	รตติยา	รตตินิ	ตนติ = เส้นด้าย	รติ = ความยินดี
ส.	รตติยา รตติยิ รตยิ	รตตีสุ	นนติ = ความเพลิดเพลิน	ลหุติ = ลัทธิ
อา.	รตติ	รตติโย รตตี	ปณติ = สันเท้า	วติ = รั้ว
			มติ = ความรู้	สตุติ = ทอก
			ยภูริ = ไม้เท้า	สนุติ = ความต่อ

อี การันต์ ในอิตถิลिङ्क แจกอย่าง นารี[นาง]

	เอก.	พหู.
ป.	นารี	นารีโย นารี
ท.	นารี นาริยิ	นารีโย นารี
ต.	นาริยา	นารีหิ นารีภิ
จ.	นาริยา	นารินิ
ปญ.	นาริยา	นารีหิ นารีภิ
ฉ.	นาริยา	นารินิ
ส.	นาริยา นาริยิ	นารีสุ
อา.	นารี	นารีโย นารี

ศัพท์ที่เป็น อี การันต์ แจกเหมือน นารี

กุมาริ = เด็กหญิง	ปฐวิ = แผ่นดิน
ฆรณิ = หญิงแม่เรือน	มาตุลानी = ป่า, น้ำ
ถิ = หญิง	วิชนี = พัด
ธานี = เมือง	ลิมพลี = ไม้จิว

อุ การันต์ ในอิตถิลिङ्क แจกอย่าง รชชु [เชือก]

	เอก.	พหู.
ป.	รชชु	รชชुโย รชชु
ท.	รชชु	รชชुโย รชชุ
ต.	รชชุยา	รชชุหิ รชชุภิ
จ.	รชชุยา	รชชุนิ
ปญ.	รชชุยา	รชชุหิ รชชุภิ
ฉ.	รชชุยา	รชชุนิ
ส.	รชชุยา รชชุยิ	รชชุสุ
อา.	รชชु	รชชุโย รชชุ

ศัพท์ที่เป็น อุ การันต์ แจกเหมือน รชชु

อรุ = ทราย	ยาคุ = ข้าวต้ม
กาสุ = หลุม	ลาคุ = น้ำเต้า
เธनु = แม่โคนม	วิชชุ = สายฟ้า

อ การันต์ ในอิตถิลิงค์ แจกอย่าง วฐ [หญิงสาว]

ศัพท์ที่เป็น อ การันต์ แจกเหมือน วฐ

	เอก.	พหู.
ป.	วฐ	วฐโย วฐ
ท.	วฐึ	วฐโย วฐ
ต.	วฐยา	วฐหิ วฐภิ
จ.	วฐยา	วฐนึ
ปณ.	วฐยา	วฐหิ วฐภิ
ฉ.	วฐยา	วฐนึ
ส.	วฐยา วฐยั	วฐสุ
อา.	วฐ	วฐโย วฐ

จมุ= เสนา	วิฐ= เถาวัลย์
ชมพู=ไม้หว่า	สรพู=ตุ๊กแก
ภู=แผ่นดิน, คีว	สินฐู=แม่น้ำสินธุ

การันต์ในนปุงสกลิงค์

อ การันต์ ในนปุงสกลิงค์ แจกอย่าง กุล ตระกูล

ศัพท์ที่เป็น อ การันต์ แจกเหมือน กุล

	เอก.	พหู.
ป.	กุลิ	กุลานิ
ท.	กุลิ	กุลานิ
ต.	กุลเณ	กุลเอหิ กุเลภิ
จ.	กุลสส กุลาย กุลตถิ	กุลานั
ปณ.	กุลสมา กุลมหา กุลา	กุลเอหิ กุเลภิ
ฉ.	กุลสส	กุลานั
ส.	กุลสมิ กุลมหิ กุเล	กุลเอสุ
อา.	กุล	กุลานิ

องค= องค์กร	ฉตต=ฉัตร, ร่ม
อิณ= หนี้	ชล=น้ำ
อุทร= ท้อง	ตล=พื้น
โอภฐ= ริมฝีปาก	ชน=ทรัพย์
ภฐ= ไม้	ปณณ=ใบไม้, หนังสือ
กมล= ดอกบัว	ผล=ผลไม้
ฆร = เรือน	พล=กำลัง,พล
จกุก= จักร, ล้อ	ภตต=ข้าวสวย
มชช= น้ำเมา	รตน=แก้ว
ยนต์= ยนต์	วตถ=ผ้า
รภฐ= แว่นแคว้น	สภฐ=เกวียน

อิ การันต์ ในนปุงสกลิงค์ แจกอย่าง อกฺขิ [นัยน์ตา]

	เอก.	พหู.
ป.	อกฺขิ	อกฺขีนิ อกฺขี
ท.	อกฺขี	อกฺขีนิ อกฺขี
ต.	อกฺขินา	อกฺขีหิ อกฺขีภิ
จ.	อกฺขิสส อกฺขิโน	อกฺขีนิ
ปญ.	อกฺขิสมา อกฺขิมหา	อกฺขีหิ อกฺขีภิ
ฉ.	อกฺขิสส อกฺขิโน	อกฺขีนิ
ส.	อกฺขิสฺมี อกฺขิมฺหิ	อกฺขีสฺ
อา.	อกฺขิ	อกฺขีนิ อกฺขี

ศัพท์ที่เป็น อิ การันต์ แจกเหมือน อกฺขิ

อจฺจิ=เปลวไฟ	ทธิ=นมส้ม
อมฺฐิ=กระดูก	สปปิ= เนยใส

อุ การันต์ ในนปุงสกลิงค์ แจกอย่าง วตฺถุ [พัสดุ]

	เอก.	พหู.
ป.	วตฺถุ	วตฺถุนิ วตฺถุ
ท.	วตฺถุ	วตฺถุนิ วตฺถุ
ต.	วตฺถุณา	วตฺถุหิ วตฺถุภิ
จ.	วตฺถุสส วตฺถุโน	วตฺถุนิ
ปญ.	วตฺถุสมา วตฺถุมหา	วตฺถุหิ วตฺถุภิ
ฉ.	วตฺถุสส วตฺถุโน	วตฺถุนิ
ส.	วตฺถุสฺมี วตฺถุมฺหิ	วตฺถุสฺ
อา.	วตฺถุ	วตฺถุนิ วตฺถุ

อุ การันต์ ในนปุงสกลิงค์ แจกอย่าง วตฺถุ

อมฺพุ=น้ำ	ชตุ=ยาง
อสฺสุ=น้ำตา	ธฺนุ=ธนู
อายุ=อายุ	มฺรุ= น้ำผึ้ง
จกฺขุ=นัยน์ตา	มฺสฺสุ= หนวด
วปุ= กาย	สชฺณุ=เงิน